

ANKEBUT VE MİLLÎ MÜCADELE

Meral DEMİRYÜREK

*Lefke Avrupa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, KKTC*

ÖZET

Ankebut gazetesi 1920-23 yılları arasında Larnaka'da yayımlanmış haftalık bir gazetedir. Kıbrıs Türk basın tarihi içinde gerek içeriği gerekse yayın yılları nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Gazetenin sahibi Derviş Ali Remmal ve başyazarı öğretmen Mehmet Fikri'dir. Gazetenin misyonu, Kıbrıs Türk halkının iktisadî ve millî konularda bilinçlenme sürecine katkıda bulunmaktır.

İngiliz idaresinin katı kuralları içinde amacına ulaşmaya çalışan gazete, aynı dönemde Anadolu'da sürmekte olan Türk İstiklâl Savaşı'na kayıtsız kalmaz ve sayfalarında konuya geniş yer ayırır. Gönül bağıyla bağlı oldukları Anadolu Türklerine maddî-manevî destek olmak için şiirler, makaleler, Türk ve dünya basınından haberler yayımlanır. Himaye-i Etfal ve Hilâl-i Ahmer'e yapılan yardımlarla ilgili bilgilere yer verilir. Bütün bu yazıların ortak yönü, Mustafa Kemâl Paşa'nın başlatmış olduğu kurtuluş mücadelesine destek olmaktır. Düşman olarak ön plana çıkarılan ülke ise, Yunanistan'dır. Ada Türkleri aynı coğrafyada beraber yaşadığı Rumların da Yunanistan'ı desteklediğini açıkça görmekte, hatta bu nedenle kimi çatışmalar yaşanmaktadır. Bütün olumsuzluklara rağmen, Ankebut Kıbrıs Türk halkının duygularını, düşüncelerini, gayretlerini yansıtmaya savaş sonuna kadar devam etmiştir. Ulaşılan zaferle birlikte Ada üzerindeki Türkler büyük sevinç gösterilerinde bulunmuşlar, köylere varıncaya kadar Kıbrıs'ın dört bir yanında özel kutlama törenleri gerçekleştirilmiştir. Bütün bu mutluluğun sağlayıcısı olarak Mustafa Kemâl Paşa'ya övgüler gazetede geniş olarak yer bulmuştur.

Anahtar Kelimeler:

Ankebut, Türk Bağımsızlık Savaşı, Kıbrıs Türkleri, Kıbrıs Türk Basını.

ANKEBUT and NATIONAL STRUGGLE

ABSTRACT

The Ankebut newspaper was published at Larnaka in Cyprus between 1920 and 1923 and it was a weekly newspaper. It has got an important place in history of press of Cypriot Turks, because of its contents and publication years. Its proprietor was Dervis Ali Remmal and its chief writer was Mehmet Fikri who was a teacher. Its mission was to contribute to enlightenment of Cypriot Turks on economic and national issues.

The Ankebut newspaper which tried to reach to its aim during the hard times of English administration, was not indifferent to Turkish Independence War and gave place to that subject widely. It published poems, articles, news from Turkish and world press in order to support Anatolian Turks morally and materialistically. It covered information about contributions which were made to Himaye-i Etfal and Hilâl-i Ahmer. The common side of these writings was to support independence conflict which had been started by Mustapha Kemal Pasha. The chief enemy was Greece. Cypriot Turks did clearly see that Cypriot Greeks which coexisted in the same island, supported Greece. In the mean time some conflicts occurred between Turks and Greeks in Cyprus. In spite of all negative positions, The Ankebut newspaper went on to reflect their feelings, thoughts, efforts of Cypriot Turks until the end of Turkish Independence War.

With the victory Cypriot Turks organized great cheerful demonstrations and special celebrations in all the island. Mustapha Kemal Pasha who gained the victory against Greece, was a heroes for Cypriot Turks and was praised as provider all this happiness.

Key Words:

Ankebut, Turkish Independence War, Cypriot Turks, Cyprus Turkish Press.

1. GİRİŞ

1919-1922 yılları arasında Türk milletinin vermiş olduğu kurtuluş mücadelesi, Anadolu toprakları üzerinde bir ölüm- kalım savaşının yaşanması anlamına geliyordu. Bu savaş, sadece ülke insanları tarafından değil, gönül bağıyla da olsa, Anadolu'ya ve Anadolu Türklerine bağlı olan ve diğer coğrafyalarda yaşayan insanlar tarafından da önemseniyordu. Onlar Azerbaycan, Hindistan, Afganistan ya da Kıbrıs'da yaşıyor olsalar dahi, kendilerini savaşın tarafı olarak görmüş ve ona göre hareket etmişlerdir. Savaşa bizzat katılıp İnönü, Sakarya ya da Büyük Taarruz'da bulunamaları da basın, çeşitli yardım dernekleri ya da gönüllü kişiler aracılığıyla desteklerini sonuna kadar sürdürmüşlerdir. Hatta savaş sonrası dönemde Lozan Antlaşması'nın imzalanma sürecinde bile basın yoluyla ilgilerini sürdürmüşlerdir.

Türk İstiklâl Savaşı'nda Kıbrıs'ta yaşayan Türkler, her ne kadar savaşın taraflarından olan iki devletin (İngiltere, Yunanistan) yakın takibinde ve sıkı kontrolünde olsalar da anavatanlarına olan maddi ve manevi desteklerini korksuzca, fedakârca devam ettirmişlerdir. Bu aşamada, çok kısıtlı imkanlarına rağmen, dergi ve gazetelerin ortaya koyduğu tavır da takdire şayandır.

1920 yılında Kıbrıs'ta Türk basınıni oluşturan dört yayın organı vardır. Bunlardan üçü Doğru Yol, Vatan, Ankebut adlı gazeteler, dördüncüsü ise, İrşad adlı dergidir. (The Cyprus Blue Book of 1920, 1937, 156)

Kıbrıs'taki Türkçe gazetelerden birini dikkate alarak onun gözünden Türk İstiklâl Savaşı'nı vermeye çalışacağımız bu incelememiz için seçtiğimiz yayın, 1920 yılındaki mevcut gazetelerden biri olan ve aynı yıl yayın hayatına başlayan Ankebut'tur.

2. ANKEBUT

8 Eylül 1920 tarihinde Tuzla'da (Larnaka) yayın hayatına başlayan Ankebut(ar. Örümcek), Derviş Ali Remmal tarafından çıkarılmakta olan haftalık edebî ve içtimai bir Türk gazetesidir. Baş yazarı, bir öğretmen olan Mehmet Fikri'dir. Yayın hayatına başlarken Ada üzerindeki Türklerin eğitim ve ticaret konularında bilinçlendirilmesini amaçlayan Ankebut , 3 yıl yani yaklaşık 135 sayı (Ankebut, 5 Mayıs 1923, 1) süren yayın hayatında daha çok dış haberlere (şuun-ı hariciye) ve özellikle de Anadolu'daki kurtuluş mücadelesine yer verir. Başlangıçta haberlerin büyük çoğunluğu çeşitli ülke gazetelerinden (Sabah, Peyam, Matin, Elefteriya, Morning Post vd.) yapılan tercüme ve alıntılar biçimindedir. Fakat daha sonra, özellikle Sakarya Savaşı'ndan sonraki baş yazılar tamamen teliflidir.

3. ANKEBUT VE MUHACİRLER

Düşman işgali altında yerinden yurdundan kaçmak zorunda kalan insanlara yardım edilmesi gerekmektedir. Rumeli'nin çeşitli yerlerinden İstanbul'a gelip sığınanlar ve İzmir'in işgali üzerine tek çıkış yolu olarak kaçmayı gören insanlar acımacak durumdadır. Ankebut bunu şöyle dile getiriyor:

*“Ey muhterem Kıbrıslı merhamet eyle muhacirlere
Kalmamıştır kimseleri yalvarıyor bizlere
Lanet oku onları yerlerinden sökenlere
Reva görülen hakaretler malûmdur Türklere.”*

(Ankebut, 1 K.sani 1921, 4)

Kendi memleketinde muhacir durumuna düşen yaşlı, çocuk, kadın kimsesiz bu insanlar açtır, açıktır. Vatan müdafaasına giden oğullar, babalar, kocalar çok uzaktadır ve bu insanlara acil yardım gereklidir. Bunun için gazete *“Ey Kıbrıslı, halim perişan sen de yap biraz hayrat”* (Ankebut, 29 K.sani 1921, 4) diyerek Kıbrıslı Türkleri yardıma çağırılmaktadır. Çünkü onlara yardım edecek başka kimse yoktur:

*“Elimi uzatıyorum ver birkaç para sadaka
Çoktan beridir vatanım İzmir’den kestim alaka
Var mı bana yardım edecek senden başka”*

Şiirlere akseden İzmir ve İstanbul’daki muhacirlere yardım konusunda, Kıbrıs’ta yapılabilecek çalışmalar, sinema ya da tiyatro gösterilerinden, çeşitli müsamerelerden elde edilecek gelir ya da doğrudan para toplanması biçiminde olabilirdi. Ankebut’un 15 Teşrin-i evvel 1922 tarihli 112. nüshasından anlaşıldığına göre, “Muhacirin-i İslamiye Muavenet Komisyonu” adı altında bir komisyon kurulmuş, yardım toplanmış ve elde edilen nakdî gelir, komisyon başkanı Musa İrfan Bey aracılığı ile “Hilal-i Ahmer” ve “Himaye-i Etfal” Cemiyetlerine gönderilmiştir. Adı geçen cemiyetlerden gelen cevaplar şu şekildedir:

*“Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti İstanbul Teşrin-i evvel 1922/ 1338
Merkez-i Umumisi Telefon Numarası: 1783
Adet: 1171/ 84*

*Kıbrıs Evkaf-ı İslamiye Murahhası ve Muhacirin-i İslamiye Muavenet
Komisyonu Reisi Musa İrfan Beyefendiye*

Muhterem Efendim

26 Ağustos 338 tarihli mektub-ı âlileriyle tevali eden muavenetinize zamîmeten irsal buyurulan yüz yetmiş İngiliz lirası mukabili olarak yüz yirmi sekiz bin dört yüz otuz beş kuruş cemiyetimizce teslim ve tanzim olunan 1965 numaralı makbuz ilmühaberi leffen takdim kılınmıştır. İzhar buyurulan hissiyat-ı necibane ve müessir-i hamiyetmendanelerine takdim ve teşekkürat ve bi-l-vesile teyid-i ihtiramat eyleriz efendim.

Hilal-i Ahmer Katib-i Umumisi Mustafa Hikmet”

Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından yazılan mektup da aşağı yukarı aynı tarihte gönderilmiş olup içeriği şu şekildedir:

*“Himaye-i Etfal Cemiyeti Merkeziyesi İstanbul 2 Teşrin-i evvel 1922/ 1338
Beyoğlu- Firuzağa 473 Telefon: Beyoğlu 1046*

*Kıbrıs Evkaf-ı İslamiye Murahhası İrfan Beyefendi Hazretlerine
Kerem-üş- Şiyem Efendi Hazretlerine*

26 Ağustos 1922 tarihli tahrirat-ı âliyeleri vasıl-ı dest-i tevkîr oldu. Cemiyet-i acizanemizin mekasit-i hayriyesine muavenet maksat-ı âli-i insaniyetkaranesiyle lütfen irsal buyurulmuş olan yüz elli İngiliz liralık çek Bank-ı Osmani'den tahsil edilmiş ve 22/ 340 numaralı makbuzu leffen takdim kılınmıştır. Celb-i insaniyet ve İslamiyetle maruf olan himemât-ı celile-i hayriye perverlerine hassaten arz-ı teşekkür kılınmışının arz ile takdim ve teyid-i ihtiramata müsâraat olunur efendim hazretleri.

Reis: Doktor Besim Ömer”

Sözü edilen bu yardım toplama teşebbüslerinin bütün savaş boyunca devam ettiğini başka yayınlardan (İrşad, 1920-22) da takip edebiliyoruz. Ayrıca Ankebut'ta yer alan kimi haberlerde dolaylı da olsa bu konudan söz edildiği görülmektedir. Bu tarz haberlerden biri şöyledir:

“... Hilal-i Ahmer menfaatine tertip edilen müsamerenin ... surette icra edilerek mühim bir meblağ temin edilmiştir. Ceziremizin diğer kaza köylerinde dahi şenlikler yapılarak Hilal-i Ahmer menfaatine ianeler toplanmıştır.”(Ankebut, 20 Eylül 1922, 7-8)

Kıbrıs Türkü kendi rahat yatağında yatarken muhacirin içinde bulunduğu yıkıntıları, çadırları düşünür ve elinden gelen yardımı hatta elindekileri satıp savma bahasına yapmaya çalışır. Tek amacı vardır: O da kız kardeşlerinin ırzına hanel getirmeden beklenen yardımı zamanında ulaştırmaktır. Zaten din de bunu emretmektedir. Bütün bu duygu ve düşünceler şiir olur, dizelere dökülür ve Ankebut okuyucularına ulaşır:

*“...
Sen yatarsın rahatçık yatağında
Fakat düşün ki onlar barınır bir çadır altında
...
Satıp savacağım malımı hemşirelerimin yoluna
İane vereceğim hanel gelmesin ırzlarına
Mevlit okutacağım şehit olan kardeşlerine”*

(Ankebut, 1 K.sani 1921, 4)

“...
 Vereceğin birkaç para giydirecek çoğumuzu
 Korkma Allah verir düşmana umduğumuzu
 Allah bağışlasın bize güzel İstanbul’umuzu
 Ki muhafaza eylemiştir düşman şerrinden ırzımızı.”
 (Ankebut,29 K.sani 1921, 4)

Gazetede doğrudan yardımı konu alan şiir ve yazıların yanında millî duyguları ayakta tutacak çok sayıda şiir ve yazıya da yer verilmiştir. Bütün bunlar, halkı neler yapabileceği konusunda büyük bir coşkuyla düşünmeye ve harekete geçmeye sevk etmiştir. Anadolu’dan gelen haberlerin hep Türkler lehine ve özellikle Yunanlılar aleyhine olması da dikkat çekicidir.

Yardım toplama konusunda Ada Rumlarının da boş durmadığı Yunanlılar için çalıştığı aşikârdır. Ankebut izlediği politika gereği bu konudaki haberlere pek yer vermez. Yalnız savaş sonunda “İane İstiyorlar” başlığı altında verilen haber ilginçtir. İstanbul patriği tarafından Kıbrıs’taki Başdespot’a (Başpiskopos) bir telgraf gönderilmiştir. Rum matbuatı tarafından yayımlanan telgraf, bütün Yunanlılara hitaben yazılmıştır. Aç ve sığınacak yeri dahi olmayan Asya ahalisinden 500 bin Hıristiyan için, zengin-fakir demeden herkesin yardım etmesi istenmektedir. Yardım toplama işi, patriğe bağlı heyetler tarafından yürütülecektir. Telgraf şu cümleyle son bulmaktadır: “Yunaniler! Kardeşlerinizi kurtarınız.”(Ankebut, 20 Eylül 1922, 9)

Kıbrıs Türkü hiçbir talep beklemeden tamamen gönüllü olarak yardımlarını savaş boyunca azimle sürdürmüştür. Halbuki zor duruma düşen Yunan’a yardım edilebilmesi için yukarıdan birilerinin yönlendirmesi –hatta belki de zorlaması- icap etmektedir.

4. ANKEBUT VE MUSTAFA KEMAL PAŞA

Savaş boyunca mağdur olan insanları, vatan savunması için gözünü kırpmadan cepheye koşan erleri ve onların ailelerini çeşitli yazılarla sürekli dile getiren Ankebut, bütün bu insanları aynı ideal etrafında toplamayı başaran Mustafa Kemal Paşa’ya ayrı bir önem ve yer verir. Verilen bakış açısına göre, savaşın tek bir önderi vardır, o da: Mustafa Kemal Paşa’dır. Onun gibi büyük kumandanların yetiştiği yer olarak ise, İstanbul gösterilir. Hatta bir köylünün ağzından İstanbul’un övüldüğü bir şiirde bu konu şu şekilde dile getirilir:

“...
 Güzelsin ! Güzel mekteplerin yetiştirir meşhur kumandanlar
 Tarihlere yazılır muharebede gösterdikleri şecâatler
 Kahramandırlar ! Hayran olur harpteki vukuflarına garplılar
 Ey güzel İstanbul ! Yoluna şehit oldu çok Kıbrıslılar”
 (Ankebut, 5 Şubat 1921, 4)

Gerçi başlangıçta Mustafa Kemal Paşa'nın savaşı kazanıp, ülke yönetimini tekrar padişaha yani dolayısıyla halifeye bırakacağı düşüncesi hakimdir. Bu nedenle sık sık padişahın ve Osmanlı hanedanından olan kişilerin haberlerine yer verilirken, kimi şiirlerde de Osmanlı Devletine ve padişaha övgüler düzülür. Söz konusu haberlerden birinde, şehzade Abdülkadir Efendi'nin Hilal-i Ahmer cemiyetine bin lira bağışladığından söz edilir.(Ankebut, 21 Mayıs 1921, 3) Başyazar Mehmet Fikri, bir Türk çocuğunun ağzından yazdığı şiirinde, halifeye, Kur'an'a, Osmanlıya ve peygambere sahip çıkar:

“...
Hakk'ın Kuran'ını,
Halifenin fermanını
Tahkir eden milletleri;
Bellerinden asacağım.

Ben bir asker olacağım;
İntikamla dolacağım

Peygamberin binasına,
Osmancığın anasına,
Pek hor bakan devletler;
Kalplerinden basacağım.”

Eylül 1922'ye gelindiğinde, artık sarayın efendi, halkın hizmetçi olmadığı anlaşılmıştır. Ankebut, Anadolu'nun gerçek sahiplerini ve onların duygularını dile getiren bir şiir yayımlar. Kaya imzasıyla yayımlanan “Kara Devlet” oldukça keskin ifadeler taşıyan bir hicviyedir:

“Neden gizli kalsın yüreklerde kin
Neden işlemez kalemler hakkı
Halkı tel'in eden bir saray için
Nasıl feda edelim koskoca şarkı
Saray efendiymiş. Halk da hizmetçi
Sultan la-yüs'elmiş millet günahkar

...
Ten benim can benim yaşayan sensin
Ey beni bin yıldır soyan saltanat
Ben ihtizardayım sen hala şensin

...
Yangınım saracak yakında mutlak
Kurtlanmış tahtının saçaklarını
A benim kanımdan olmayan hortlak
Şimdiden affettir günahlarını
Başında bin ejder binbir Azrail

*Ölmüyor.. Ölmez de bu aziz millet
Saray yok millet var bunu kanun bil
Ah a kara devlet.. A kara devlet”*

(Ankebut, 20 Eylül 1922, 9)

Savaşın başından itibaren bütün Türk halkının güvenini ve bağlılığını kazanmış bir önder olan Mustafa Kemal Paşa, Kıbrıs Türkleri için de bir kahramandır. Ona olan sevgileri hiç azalmadan, tam aksine artarak devam eder. Ankebut, o günün sınırlı imkanları içinde, gazete kağıdını bile zorlukla temin ederken, büyük saygı ve sevgi besledikleri Mustafa Kemal'in siyah- beyaz resimlerini basar. Ki, Kıbrıs basınında o güne kadar, resimli yayın çok nadirdir. Resimlerin yanı sıra konunun fikrî boyutu ihmal edilmez. Ve diğer gazetelerden okunan haberler, ya tercüme biçiminde “şuun-ı hariciye” başlığı altında verilir ya da yapılan kısa alıntılardan sonra yoruma gidilir. Çeviri yapılan gazetelerin başında bir Rum gazetesi olan Elefteriya gelir. Mustafa Kemal Paşa ile ilgili olarak Elefteriya'dan alınan bir haberde İstanbul patrikhanesi tarafından neşredilen “Siyah Kitap” tan bahsedilmektedir. Buna göre, Mustafa Kemal Paşa'nın Asya'da işlediği cinayetlerin ayrıntılı olarak anlatıldığı bu kitap bütün Avrupa hükümetlerine gönderilecektir. Böylece Yunan hukukunun himayesi ve müdafaası için bir şahit yaratılmış olacağından eser kıymetlidir.(Ankebut, 19 Şubat 1921, 4) Elefteriya bir başka haberinde ise, Kilikya'da 14 ecnebi fabrikasının sürekli Kemal Paşa hesabına savaş mühimmatı ürettiğinden bahsetmektedir. (Ankebut, 30 Nisan 1921, 2) Bir başka yayın organı olan Pronodos'tan alınan haberde ise, Mustafa Kemal Paşa'nın İtalyan gazeteleri muhabirlerine verdiği beyanatta, “katiyyen Yunan taarruzundan korkmadığını ve Anadolu ordusunun kuvvet ve kudretinden emin bir halde bu taarruzu beklediğini” ifade ettiğine yer verilir. (Ankebut, 18 Haziran 1921, 2) “Anadolu'da Seferberliğin Hedefleri” başlığı altında verilen haber ise, Bosfor'dan alınmıştır. Buna göre, Mustafa Kemal Paşa, son seferberlik ile 3 hedef takip etmektedir:

1. Yunan ordusuna kesin darbeyi vurmak üzere, Türk ordusunun askerî gücünü fazlaştırmak,
2. Nakliyat işlerini tanzim etmek,
3. Kışın, askerî ve siyasî durumun gerektireceği başka bir yerde savaş için, kafi miktarda güce sahip olmak.

Ankebut'ta Mustafa Kemal'in vermiş olduğu beyanatlara da yer verilmektedir. Hatta bazıları kısaltma yapılmadan bütünüyle yayımlanır. Millete ve orduya seslendiği konuşmalardan biri verilirken şöyle bir giriş yapılır:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi reisi başkumandan Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri fedakar milletimize kahraman ordularımıza hitaben atideki beyannameyi neşr buyurmuşlardır...”

Üstte bu sözlere yer verildikten sonra siyah-beyaz bir portre yer alır. Resmin altında “*Ordularımıza Akdeniz’i hedef gösteren Başkumandanımız müşir Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri*” (Ankebut, 13 Eylül 1922, 2) yazmaktadır.

Anadolu, benim ülkem diyecek kadar anavatanla bütünleşmiş olan Kıbrıs Türkünün dile gelişi olarak nitelendirebileceğimiz birçok kahramanlık şiirleri yazılmıştır. Bu şiirlerde Mustafa Kemal’e ayrı bir yer verilir. Mehmet Fikri – Anadolu- Benim Ülkem adlı şiirinde;

“...
Benim ülkem, berrak sular, yeşil sırtlar kaynağı
Benim ülkem, güneş, kamer, yıldız, sema ocağı.”
Diyerek övdüğü yurdunu ancak O’na layık görür ve der ki:

“...
Kemal Paşa! Benim ülkem ancak sana layıktır...”
(Ankebut, 14 Haziran 1922, 11)

Aynı şair bir başka şiirinde ise duygularını şöyle ifade eder:

“...
Açıldı tarihler kazıldı hilâl
Bizans ile garba yürüdü melâl
Hazırlık görsünler yanaştı zevâl
Çalıştı kazandı yaşasın Kemâl

Anadolu’da doğdu hayret yıldızı
Kemalat üstünde yükseltti bizi
Okuttu öğretti garba gösterdi,
Veriniz hakkını ister Türk dedi”
(Ankebut, 3 Mayıs 1922, 1)

Talat imzasıyla yayımlanan bir başka şiirde ise, Mustafa Kemal Paşa’ya “mehdi-i millet” diye hitap edilmesi dikkat çekicidir:

“*Mehdi-i millet Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine*
Aferin ey milletin sahib-i zuhuru Mustafa
Düşmanı şîrâne bir savletle tezlil eyledin
Hakkı vaadle küfreden Yunaniyanın gelirini
Adl ü hakkın darb-ı kahrıyla tek mil eyledin...”
(Ankebut, 20 Eylül 1922, 5)

Mustafa Kemal Paşa’ya hitaben yapılan bütün bu övücü yayınların yanında, Kıbrıs Türkü tarafından savaştaki tek düşman olarak algılanan Yunanistan ve onun komutanlarına, liderlerine yönelik eleştirel ifadeler de,

Ankebut'ta, bir hayli yer tutmaktadır. İmzasız olarak yayımlanan "Ey Konstantin Ne Sandın" adlı şiirde Kral Konstantin'e seslenilir:

"
*İnönü'de dövüştüğün askeri,
 Vatanını satan erler mi sandın!
 Arslan gibi harp eyleyen neferi,
 Zayıf gördün beğenmedin ne sandın.*

...
*Kumlu çölde susuz kaldın bunaldın,
 Serap gördün uzaklardan su sandın,
 Gençliğinde! Hayatından usandın,
 Ey Konstantin Türk ırkını ne sandın."*

(Ankebut, 3 T.evvel 1921, 1)

İdadide öğrenci olan ve aynı zamanda Ankebut'un vekilliğini de yapan Mustafa Sıtkı'nın şiirinde ise, Papulas'tan söz edilir ve denir ki:

"...
*Sakarya'da çok kan oldu
 Tarihler hep şan oldu
 Türk yurdunda, dünya bilir,
 Sakarya hep al kan oldu
 Papulas'a kapan oldu..."*

(Ankebut, 16 T.sani 1921, 1)

Papulas'a hitaben bir başka yazıda ise şöyle denilmektedir:

"...Kiriye Papula ! Artık kabul ediniz ki son üç aydan beri (Hilali) ortadan kaldırmak için çalışıp çabaladıkların Ankara ovalarında mahv (ü) tebah olmuştur... Papula ! Papula ! Bil ki, var iken Türk'ün al sancağı, sallanamaz Anadolu'da Yunan'ın zalim bayrağı !"

(Ankebut, 20 Ağustos 1920, 1)

Çekirge ile ankebutun karşılıklı birer dörtlük söylediği şiirde ise, Konstantin ve Papulas'a bu kez Gunaris de katılır. Ve çekirge ile ankebut söyleşirler:

"Çekirge:
*Kral Kosti'ye yaramadı Yunan tacı
 Anadolu seferi unutulmaz bir acı
 Tavassut dilenmeğe çıktı Baltacı
 Gunaris'i de sardı yaman bir sancı
 Ankebut:*

*Kral Kosti'yi tanımaz Mösyö Biriyan
Papulas çağırır! Yok mu bizi kurtaran
Ankara ovası oldu Yunanilere mezaristan
Kral Kosti bu işten bin pişman..."*

(Ankebut, 23 T.sani 1921, 1)

5. ZAFER GÖSTERİLERİ

*"...
Eskişehir alınınca Yunan'ın işi daha fena
Ordumuz yürüyecek İzmir limanına
Yunan gemilerini saracak şiddetli bir fırtına
Yazınız zarar ve ziyarı Kosti'nin hesabına"*

(Ankebut, 23 T.sani 1921, 1)

Diyen çekirgenin sözleri 9 Eylül 1922 tarihinde gerçek olmuştur. Artık halkını çeşitli vaadlerle oyalayan Gunaris gibi politikacıların siyaseti geçerliliğini kaybetmiştir. (Ankebut, 7 K.evvel 1921, 1)

Aslında bugünlerin yakın olduğu, bizzat Yunan askerinin ağzından verilen haberlere yer veren basın aracılığıyla dünyaya duyuruluyor ve herkes tarafından biliniyordu. Daily Telegraph'ta yayımlanan bir Yunan askerinin mektubundan, Eskişehir muharebesinde pek çok telefata verdiklerini ve aralarından bazılarının yıllardır silah altında bulunduğundan dolayı, savaşın bir an evvel bitmesini istediklerini öğreniyoruz.(Ankebut, 26 Eylül 1921, 2) Türk ordusu ise, yılmaz bir kahramanlık örneği göstererek Yunan'ın peşinden kovalamaya devam eder:

*"...
Kemal Paşa ordumuzun başında
Rahat bilmez koşar Yunan peşinde
Göremezsın şu İzmir'i düşünde..."*

(Ankebut, 25 T.evvel 1922, 4)

İzmir türküsü, Türk'ün ninnisi sözleriyle İzmir'e ve dolayısıyla anavatana olan sevgisini dile getiren Kıbrıs Türkleri, Yunan'ın İzmir'i rüyasında bile göremeyeceğini düşünür. Mustafa Kemal Paşa komutasındaki Türk ordusunun Yunan askerini İzmir'den denize döktüğünü haber alan Ada Türkleri, o kadar büyük bir coşku seline kapılırlar ki, kutlama yapmak için hemen harekete geçerler. Evkaf Murahhası olan İrfan Bey sayesinde hükümetten özel bir izin alınarak 16 Eylül 1922 Cumartesi günü İskele, Mağusa ve Lefkoşa başta olmak üzere, küçük- büyük bütün yerleşim birimlerinde Türkler sokaklara dökülmüş ve zafer gösterileri yapılmıştır.

İskele ve Tuzla'da okullar o gün için tatil edilir. İzmir'in şerefine her iki kasabanın kulüpleri ve dükkanları süslenir, bayraklar asılır. Camilerle minareler

kandillerle tezyin edilir. Gece geç vakitlere kadar, çevre dikkate alınarak, tezahüratlar yapılarak Türk ordusunun zaferi kutlanır.

Alınan izinden istifade eden Mağusalılar da, ilk önce camiye giderek cepheye şehit olan askerlerin ruhlarına mevlit okutmuşlar, sonra içlerinde birikmiş olan zafer neşesiyle, başta Osmanlı ve Esnaf kıraathaneleri olmak üzere, cami önünü yeşil dallarla, bayraklarla ve Kemal Paşa'nın resimleriyle süslemişlerdir.

"...Bu manzara, senelerden beri kan ağlayan gözlere sevinç yaşları döküyor ve yıllardan beri gülmeğe vakit bulamayan çehreleri tebessümlerle tezyin ediyordu..."

(Ankebut, 20 Eylül 1922, 7-8)

Halka hitaben Osmanlı Kulübü gençleri tarafından herkesi derinden etkileyen manzum parçalar okunur. Millî şarkılar hep bir ağızdan söylenir ve "Yaşasın Gazi Mustafa Kemâl Paşa, yaşasın kahraman ordu, yaşasın millet!" sesleri etrafı sarar. Kutlamaların sonunda, Lefkoşa'daki Osmanlı kıraathanesine kırk sekiz kelimelik bir tebrik telgrafı gönderilir.

Lefkoşa'daki zafer kutlamaları ise, başkente yakışır biçimde olur. Bütün camilerde şehitlerin ruhuna mevlit okunur. İdadi mızıkası "İstiklal Marşı"nın çalarken artık kalplere sığmayan, dalgalanan, taşan coşkunun etkisiyle tezahüratlar yapılır.

Adı geçen yerler dışında, Ada'nın diğer kaza ve köylerinde de şenlikler yapılır ve Hilâl-i Ahmer menfaatine yardımlar toplanır, camilerde mevlitler okutulur, cami ve minareler kandillerle süslenir. (Ankebut, 20 Eylül 1922, 7-8)

Rumların, yapılan bütün bu kutlamalara sessiz kalmadığı meydana gelen bir olaydan anlaşılmaktadır. İzmir'in alınışını kutlamak amacıyla otomobiline Türk bayrağı asan, Mehmet Ali Efendizade Hüseyin Asaf Bey, Pile'den Larnaka'ya giderken saldırıya uğramış ve arabasındaki bayrak Rumlar tarafından parçalanmıştır. Ayrıca kahvehaneden atılan sandalyeler yüzünden kendisi sağ gözünden, şoför Mithat Efendi ise, kolundan yaralanmıştır. (Ankebut, 20 Eylül 1922, 8)

Saldırılarından, İngiliz idaresi altında olduğu halde, çok cesur bir yayın politikası sürdüren Ankebut da nasibini almıştır. Ankebut 25 Teşrin-i evvel 1922 tarihli 109.sayısında, "İzmir Türküsü –Türk'ün Ninnisi" adlı bir şiir yayımlar. Şiirde:

*"...
Arslanın yurduna tavşan giremez
Girse bile güllerini deremez
Kahpe düşman muradına eremez*

Eğil dağlar geçeceğim İzmir'e

Titre zalim Yunan benden titre..." tarzında oldukça sert ve cesur dizeler vardır.

Lefkoşa'da çıkmakta olan Elefteriya gazetesi bu şiirin bazı bölümlerini tercüme eder ve 1 Teşrin-i sani 1922 tarihli nüshasında yayımlayarak hem karilerini hem de hükümeti bu konuda uyarır. Yapılan şikayetlere bir de hükümet aleyhdarlığı eklenerek polise bir rapor verilir. Bütün bunların neticesi olarak, Ankebut'un baş yazarı olan Mehmet Fikri Bey, polis tarafından tutuklanarak uzun uzadıya sorguya çekilir. Fikri Bey'in ifadesini tatminkâr bulan polis, gazete müdürü Derviş Ali Remmal'ın hiçbir mesuliyeti olmadığı kanaatine varır. Ankebut bütün bunlara cevap vermekte gecikmez:

"...Elefteriya muhabirinin muhacirlerle yaptığı mülakatları neşrederken Türkler hakkında istimal ettiği galiz ve münasebetsiz sözler Türkler tarafından okunmaz ve görülmez mi zannolunur..."

(Ankebut, 8 T.sani 1922, 10)

İngiliz idaresinin kontrolü altında yazılarına devam etmek durumunda olan Ankebut, bunun bilincinde olarak ifadelerinde hiç bir zaman İngilizleri hedef almaz. Hatta onların kendileriyle olduğunu dahi yazar:

"...

Şanlı ordumuz istiyor akın akın

Yunan palikaryaları bakıyor şaşkın şaşkın

Fransa bizimle İtalya'da bize çok yakın

İngiltere'de bizden ayrılmaz inanma sakın..."

(Ankebut, 7 K.evvel 1921, 1)

Kıbrıs Türkü her ne kadar İngiliz yönetiminden şikayet etmese de, içten içe anavatana bağlanma arzunda olduğunu savaş sonunda göstermiştir. Baf'ta toplanan büyük bir kalabalık Kıbrıs Türklerinin millî ve dinî emellerinin sulh-i umumi konferansında (Lozan konferansı) dikkate alınması için bir çalışma başlatır. Buna göre, her kazadan bir vekil seçilerek, Lefkoşa'da 15 Teşrin-i evvel'de bir toplantı yapılmasına karar verilir. Doktor Eyüp, Avukat Hasip ve Rıfat Beyler öncülüğünde birçok ilerigelen tarafından imzalanan bildiri bütün kulüplere gönderilir. (Ankebut, 11 T.evvel 1922, 7)

Ankebut gazetesi 1920 yılında yayın hayatına başlarken Kıbrıs Türküne şöyle sesleniyordu: *"...Uyan! Ey zavallı; uyan !.. Uyan, ki yorganın kamer-i zalam ve yatağın har-gâh-ı cihan olacak ! !"*(Ankebut, 8 Eylül 1920, 1) Bu uyanışı sağlayabilmek için, dönemin koşullarını zorlayan ve tarihî atmosferin kendisine sağlamış olduğu olanakları da doğru biçimde kullanmasını bilen Ankebut, hedefine ulaşmıştır. Bir milletin varlığı ve ilerlemesi onun edebiyatının kıymet derecesiyle, millî dahilerinin vatan üzerinde çeşitli çevrelerde hayat geçiren soydaşların hissî, dinî, ırkî ihtiyaçlarını sezip de onların duygularını

kabartacak eserler meydana getirmesiyle olabilir.(Ankebut, 5 Mart 1920, 1) Hiç şüphesiz gazeteler de, bu sorumluluğun bilincinde olan ve bu doğrultuda edebî faaliyetlerini sürdüren kişilere, sayfalarını açtıkları oranda başarılı sayılırlar.

KAYNAKÇA

Ankebut. 1920-1923 yılları arasında Kıbrıs'ın Larnaka kazasında 138 sayı yayımlanmıştır. Haftalık Türkçe gazetedir.KKTC (Girne) Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi'ndeki koleksiyonda 60. ve 82 sayılar noksan olduğundan bu iki sayı incelenememiştir.

İrşad. 1920-1922 yılları arasında Kıbrıs'ın Larnaka kazasında 23 sayı yayımlanan dergidir. KKTC (Girne) Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi'ndeki koleksiyonda 2. ve 13. sayılar eksiktir.

The Cyprus Blue Book of 1920, Printed at the Government Printing Office, Nicosia, June, 1937.

تورکيا بيوک ملت مجلې د رئيس باش قوماندان غازی مصطفي کمال
باشا حضرتلری ندا کار ملتوزه نهران اردولوسوزم شعلایا ایتدیکی
باشناهب نشر بیوزم تلردر .

اردولوسوزم آتی دکیزی هدف کوسترن
باش قوماندان
مشیر غازی مصطفي کمال باشا حضرتلری

بیوک اصیل تورک ملتی ، غریب جبهه سنده ۲۷ آغستوس ۳۳۸ دن
بری باشلایان حرکات تعرضیه سز افیون قرهحصار ، آلتون
طاش ، دیملی بیکار آراسنده بیوک یر میدان تجاریموز سالنده باش
وز باش کچه دوام ایتدی . تورکيا بيوک ملت مجلې سز اردولوسوزم
شجرتی . ششانی ایتدی سوزم کولوقا سوزم باشناهب . باشناهب

13 Eylül 1922
103. Sayı
İkinci sene
Şf. 1

صافی ۱ برنجی سنه چهارشنبه ۸ ایلول ۱۹۲۰

مدیر و صاحب امتیاز: درویش علی زمال
محرر و سرمربی: معلم محمد فکری
اداره خانه من: بوم نوبت می زند برطرم افراسیاب
قبریس - طوززاده: برده داری می کند در قصر قیصر عنکبوت بدل اشترا

شرائط اشترا: قبریس انجمن سنه کی ۵ تلین خارج انجمن سنه کی ۸ تلین

عنکبوت

قبریس - طوززاده: [عنکبوت مطبوعه می]
(هفته لك ادبی و اجتماعی تورك غزته بدمر) نسخه می (فروش)

اوربک و مؤبد اوپو
اوربک ، مانك طاش ارجاقلری ، غور
سیکر سورگنده ، نی ، صیقشدردیقی
سزویكك و حیاتره فرحله بخش ایدن
سمانك كبودی رنگی ، آینه محقرک
اولدینی حالده ، اوپو !
اوپو ، همده ، سایقلاهورق اوپو !
اوپو ان ! نسل آتینی دمیر
بچهلره ترك ایده جك اولان لوند زمان
اوپو ! . نجلك سفیلر قدر آچی .
مشغلهك بوهور قدر عادی اولدینی حالده
اوپو ! .. هرکس طاغری کیردیکی ،
بیلدیررین چودک ، اطراف مدیت
ایشقلیله ضیالای بی بروقتده ، سن ،
ینه بو حال بیهوده ، دوموره اوغرامش
جسملر کی دائمی و مؤبد اوپو ! ..
سرتکدننکه قوقوماولر ، پایلرکن ،
ماسر ، بانایلر ، مددرکن ، اوپو !
ده ، اوجانکی ، سوندر برنجی نسلر ،
اولته چقاری عرض اوپور .

اوربک . سن باقده ، ینه اوپو ! ،
ا. و ا. ای استقبالی ، گوشه نسینه
پیرانان ، اوپو !
نا بخت لکلره ، تربیه استحالده .
اوربک ، قاجمه که سباح نورلی .
نملر ، کوندوزک صیجانلری باشلر دو کرکن
وسمای لاهوتده ملکنر سبکا آجرکن ،
سن ، ینه بودریای سستا ککده ، مرغه
بویاعش اعصابک اورکولری انجمنده ،
قیودلهرق مسکینانه ، اوپو ! . اوپو
و اوپانه ! . . .
اوپان ! . . ای زواللی ؛ اوپان ! . .
اوپان ، که بورفانک قمرظلام و پاناغک ،
خارکاه جهان اوله حق ! !
انظار اهمیت !
ایکت نسخه من ، جزیره مزده
اسلام قردا . رمزک باعث ترقی و تعالی می
اوله حق اولان اسباب الله برعلکتده نیج
رنک نه درجه ده حامل مؤثر اولدین سن نخت
ایده رک ۱۸ ایلولده جمعیونسی کولی
چقاققدر . برنجی یی آلقویانلرک آرونه عن
اولته چقاری عرض اوپور .

انظار اهمیت !

ایکت نسخه من ، جزیره مزده

اسلام قردا . رمزک باعث ترقی و تعالی می

اوله حق اولان اسباب الله برعلکتده نیج

رنک نه درجه ده حامل مؤثر اولدین سن نخت

ایده رک ۱۸ ایلولده جمعیونسی کولی

چقاققدر . برنجی یی آلقویانلرک آرونه عن

اولته چقاری عرض اوپور .